5.ULUSLARARASI SELÇUK BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR KONGRESİ 14-15 ARALIK 2024 KONYA

Editörler:

Prof. Dr. İlker Türker

Dr. Khadija Hassan Ali Al-Qusayr

KONGRE KİTABI

İKSAD Publishing House

www.isarconference.org

INDEX

CONGRES ID		I-VII
PROGRAM		VIII-LX
GALLERY		LXI-LXXVI
ACADEMIC INCENTIVE		LXXVII
NOTIFICATIONS		LXXVIII

CONGRESS ID

CONGRESS TITLE

5. INTERNATIONAL SELCUK SCIENTIFIC RESEARCH CONGRESS

DATE AND PLACE

KONYA ON 14-15 DECEMBER 2024 ONLINE PRESENTATIONS

ORGANIZATION

ISARC INTERNATIONAL SCIENCE AND ART RESEARCH CENTER

GENERAL COORDINATOR

Uzm. Yasemin AĞAOĞLU

EDITOR

Prof. Dr. İlker Türker

Dr. Khadija Hassan Ali Al-Qusayr

ORGANIZING COMMITTEE

Prof. Dr. Cenk YAVUZ
Prof. Dr. Mahire HÜSEYNOVA
Prof. Dr. İbrahim BAYRAMOV
Doç. Dr. Abdulkerim DİLER
Doç. Dr. Ahmet AKKÖSE
Doç. Dr. Elif Feyza TOPDAŞ
Doç.Dr. Gönül HASANOVA
Doç. Dr. Gönül SAMEDOVA
Doç. Dr. Malik YILMAZ
Doç. Dr. Neslihan ŞAHİN
Doç. Dr. Nursen IŞIK
Doç. Dr. Özlem ÜLGER DANACI
Doç. Dr. Sahure YARİŞ
Doç. Dr. Sancar BULUT
Doç.Dr.Şükrü KALAYCI
Doç. Dr.Tamer TURGUT
Doç. Dr. Volkan ŞENAY
Doç. Dr. Zamıg TEHMEZOV
Dr.Aykan ÇOŞKUN
Dr. Aykan ÇOŞKUN
Dr. Burcu AYDEMİR ŞENAY
Dr. Elvan CAFEROV
Dr.Hayri YILDIRIM
Dr. Nazlı KARAMAN
Dr. Nevim TÜZÜN

ISBN: 978-625-378-154-5

SCIENCE AND ADVISORY COMMITTEE

Prof. Dr. Ahmet Niyazi ÖZKER
Bandırma Onyedi Eylül University

Prof. Dr. Ali AKİL
Saiyed Parul University

Prof. Dr. Anwar Ali Shah G. SYED
University Of Sindh Jamshoro

Prof .Dr. Aparna SRIVASTA
Noida International University

Prof. Dr. Aylin YALÇIN SARIBEY
Üsküdar University

Prof. Dr. Cengiz SARIKÜRKCÜ
Afyonkarahisar University

Prof. Dr. Cenk YAVUZ
Sakarya Üniversitesi

Prof. Dr. Faiz Muhammad SHAİKH
Sindh Agriculture University Tando Jam

Prof. Dr. Gülçin YAHYA KAÇAR
Ankara Hacı Bayram Veli University

Prof. Dr. Haluk ÖZPARLAK
Selcuk University

Prof. Dr. Hasan Hüseyin DOĞAN
Selcuk University

Prof. Dr. Hazim Abd Mohammed ALJEWAREE
Alkıtab University

Prof. Dr. Hülya ÇİÇEK
Gaziantep University

Prof. Dr. Ivan PAVLOVİC
Scientific Institute of Veterinary Medicine of Serbia

Prof. Dr. İbrahim BAYRAMOV
Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi

Prof. Dr. Jaın SADHNA
Unıversıty Of Delhı

Prof. Dr. Manole COJOCARU
Titu Maiorescu University

Prof. Dr. Mehmet Fırat BARAN
Siirt University

Prof. Dr. Miguel GONCALVES
Polytechnic University of Coimbra | Coimbra Business School

Prof. Dr. Morakeng Edward
Kenneth LEBAKA
University Of Zululand

Prof. Dr. Mukadder MOLLAOĞLU
Cumhuriyet University

Prof. Dr. Mustafa Fedai ÇAVUŞ
Osmaniye Korkut Ata University

Prof. Dr. Mustafa Onur ALADAĞ
Selçuk University

Prof. Dr. Nurdan KALAYCI
Gazi University

Prof. Dr. Mustafa METE
Gaziantep University

Prof. Dr. Orhan ZEYBEK
Balıkesir University

Prof. Dr. Selahattin YAVUZ
Erzincan Binali Yıldırım University

Prof. Dr. Sevi ÖZ
Ankara Hacı Bayram
Veli University

Prof. Dr. Songül ÇAKMAKÇI
Atatürk University

Prof. Dr. Zharkynbıke SULEIMENOVA
Kazakh Natıonal Women's Pedagogıcal Unıversıty

Doç. Dr. Betül GÜZELDİR
Atatürk Üniversitesi

Doç.Dr. Elif Feyza TOPDAŞ
Atatürk Üniversitesi

Doç. Dr. Fariz AHMADOV
Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi

Assoc. Prof. Dr. Abdulkerim DİLER
Atatürk University

Assoc. Prof. Dr. Adil AKINCI
Bilecik Şeyh Edebali University

Assoc. Prof. Dr. Ahmet AKKÖSE
Atatürk University

Assoc. Prof. Dr. Armel MBON
Marien Ngouabi University

Assoc. Prof. Dr. Azimbaeva GULBAYRA
Kazakh National Women's Pedagogical University

Assoc. Prof. Dr. Elif Feyza TOPDAŞ
Atatürk University

Assoc. Prof. Dr. Fariz AHMADOV
Azerbaycan Devlet İktisat University

Assoc. Prof. Dr. Faruk KALAY
Yüzüncü Yıl University

Doç. Dr. Gönül SAMEDOVA
Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi

Doç. Dr. Hasan TELLİ
Mersin University

Assoc. Prof. Dr. İsa YILDIRIM
Atatürk University

Assoc. Prof. Dr. İkramettin DAŞDEMİR
Atatürk University

Assoc. Prof. Dr. Kalsoom TARIQ
Khyber Girls Medical Collage

Assoc. Prof. Dr. Naseem AKHTER
Shaheed Benazir Bhutto Women University

Assoc. Prof. Dr. Neslihan ŞAHİN
Sivas Cumhuriyet University

Assoc. Prof. Dr. Nursen IŞIK
Dicle University

Assoc. Prof. Dr. Oqtay QULİYEV
Azerbaycan Devlet İktisat University

Assoc. Prof. Dr. Ömer Faruk RENÇBER
Gaziantep University

Assoc. Prof. Dr. Özlem KAYA
Uşak University

Assoc. Prof. Dr. Reyhan DADAŞOVA
Azerbaycan Devlet Pedagoji University

Assoc. Prof. Dr. Rozina KHATTAK
Shaheed Benazir Bhutto Women University

Assoc. Prof. Dr. Sahure YARİŞ
Dicle University

Assoc. Prof. Dr. Salman Bashir MEMON
Shah Abdul Latif University

Assoc. Prof. Dr. Sancar BULUT
Kayseri University

Assoc. Prof. Dr. Sevcan YILDIZ
Akdeniz University

Assoc. Prof. Dr. Syed Ali
Raza NAQVI
Government College University Faisalabad

Assoc. Prof. Dr. Şükrü KALAYCI
Gazi University

Assoc. Prof. Dr. Tamer TURGUT
Atatürk University

Assoc. Prof. Dr. Victoria POSTOLACHE
Alecu Russo Balti State University

Assoc. Prof. Dr. Volkan ŞENAY
Bayburt University

Doç. Dr. Zamıg TEHMEZOV
Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi

Dr. Aygün MEHERREMOVA
Bakü Devlet University

Dr. Ali ARSHAD
University Utara

Dr. Ajay B. GADİCHA
Sant Gadge Baba Amravati University

Dr. Amira TANDİROVİC GURSEL
Adana Alparslan Türkeş University of Science and Technology

Dr. Aqil MEMMEDOV
Azerbaycan Devlet
İktisat University

Dr. Babak SAFAEI
Tsinghua University

Dr. Bhavtosh AWASTHİ
Jecrc University India

Dr. Chems Eddine BOUKHEDIMI
University of Tizi Ouzou

Dr. Elşen MEMMEDLİ
Azerbaycan Devlet
İktisat University

Dr. Faisal SULTAN
Hazara University

Dr. Ghanshyam BARMAN
Uka Tarsadia University

Dr. Gülnar MİRZEYEVA
Azerbaycan Devlet
İktisat University

Dr. Gülşen MEHERREMOVA
Azerbaycan Diller University
Dr. Hassan ZARIOUH
Mohammed First University

Dr. Iram Liaqat AWAN
Government College University

Dr. Irina-Ana DROBOT
Technical University of Civil Engineering Bucharest,
Romania

Dr. Joanna HERNİK
West Pomeranian
University of Technology

Dr. Moses Adeolu AGOI
Lagos State
University of Education

Dr. Muhammad IMRAN
Government College
University Faisalabad

Dr.Muhammed IMRAN
Goverment Collage University Faisalabat

Dr. Nurhoca AKBULAYEV
Azerbaycan Devlet
İktisat University

Dr. Rida ZULFİQAR
University of Szeged

Dr. Taha Yasin ÖLMEZTOPRAK
Adıyaman University

Dr. Tatia DOLİDZE
European University

Dr. Yaşar SUBAŞI
Van Yüzüncü Yıl University

ISARC

5. INTERNATIONAL SELÇUK

SCIENTIFIC RESEARCH CONGRESS

14-15 DECEMBER 2024

KONYA

CONGRESS PROGRAM

Join Zoom Meeting:

Meeting ID: 857 4227 4132

Passcode: 150170

https://us02web.zoom.us/j/85742274132?pwd=CiwN7eVZG1DKBZqRwKzAzjWpod9bF8.1

PARTICIPATING COUNTRIES

Algeria- Bangladesh-India-Indonesia-Iraq- Iran-Kazakhistan-Korea-Malaysia- Mexico-Nigeria- Pakistan-Romania- Russia-Slovakia-Saudi Arabia-Tunisia-UK-West Africa-Vıetnam

14.12.2024
SATURDAY / 11:30-13:30

SESSION-3 HALL-11
MODERATOR: Assoc. Prof. Dr. İsmail EFE

AUTHORS	AFFILIATION	TOPIC TITLE
Lect. Dr. Cansu ORAL	Bitlis Eren Üniversity	Telling The Untravelled Paths Of History: The Ideological And Cultural Functions Of Uchronie Narratives
Lect. Dr. Cansu ORAL	Bitlis Eren Üniversity	The World Of Persons In Refik Halid Karay Novel Dört Yapraklı Yonca
Lect. Umut ERDOĞAN Lect. Oğuzhan YILDIRIM	Bolu Abant İzzet Baysal University	A Different Approach To The Purpose Of Divânu Lugâtı't-Türk In The Context Of Its Prologue
Assoc. Prof. Dr. İsmail EFE	Kırıkkale Üniversity	Security Problems In Sinop During The Years Of National Struggle And Preparations For Rebellion Against The National Movement
Assoc. Prof. Dr. İsmail EFE	Kırıkkale Üniversity	Atatürk Idea Of The Republic That Gave The Turkish Nation The Right To Sovereignty
Assist. Prof. Dr. Dursun ÇELİK Yasemin EYCEYURT	Süleyman Demirel University	Mandatory Religious Courses Within The Scope Of Freedom Of Religion And Conscience
Assist. Prof. Dr. Fuat İNCE	Suleyman Demirel University	Overview Of The Concept Of Informed Consent In Medical Interventions
Assist. Prof. Dr. Fuat İNCE	Suleyman Demirel University	The Nobel Prizes In Physiology Or Medicine From The Perspective Of History Of Medicine And, The Last Five Years (2020-2024)
Gentrit SMAKAJ	-------	Macedonia Before The Second Constitutional Monarchy: Events And Developments

AUTHORS	TITLE	NO
Lect. Dr. Naci Atalay DAVUTOĞLU	Between Mushroom Management And Brainstorming Technique The Paradoxical Relationship	631-639
Lect. Dr. Naci Atalay DAVUTOĞLU Lect. Dr. Mustafa ERBİR	Between The Proxy Theory And Governance In Management The Deterministic Relationship	640-649
Assist. Prof. Dr. Kartal SOMUNCU	Analysis Of Herding Behavior In The Bist-100 Index During The 2020-2024 Period	650-656
Assist. Prof. Dr. Kartal SOMUNCU	The Existence Of Feedback Trading In Borsa Istanbul: An Analysis Of The 2020-2024 Period	657-662
Assoc. Prof. Dr. Gonca KÖSE	A Bibliometric Analysis On Demarketing Strategy In Advertising	663-680
Prof. Dr. İsmail BAKAN Prof. Dr. Burcu ERŞAHAN İrem Naz DALOĞLU	The Relationship Between Organizational Cynicism And Job Satisfaction: A Field Study	681-689
Lect. Dr. Zeliha SÜNBÜL KOÇAK	Barriers To Smes' Technology Adoption In Sustainability Accounting	690-691
Emre KAYMAK	Labor Turnover Rate In The Matching Model	692-693
Assist. Prof. Dr. Mehmet GÖKERİK Lect. Ebubekir IŞIK	Social Media Marketing: Shaping Brand Awareness, Purchase,And Corporate Reputation	694-705
Assist. Prof. Dr. Mehmet GÖKERİK	The Academic Map Of Studies On Social Marketing And Ethics	706-719
Hatice TATAR	Kahramanmaras Pepper And Foreign Trade: Production Processes, Export Performance And Economic Effects	720-738
Lect. Dr. Cansu ORAL	Telling The Untravelled Paths Of History: The Ideological And Cultural Functions Of Uchronie Narratives	739-741
Lect. Dr. Cansu ORAL	The World Of Persons In Refik Halid Karay Novel Dört Yapraklı Yonca	742-752
Lect. Umut ERDOĞAN Lect. Oğuzhan YILDIRIM	A Different Approach To The Purpose Of Divânu Lugâtı't-Türk In The Context Of Its Prologue	753-755
Assoc. Prof. Dr. İsmail EFE	Security Problems In Sinop During The Years Of National Struggle And Preparations For Rebellion Against The National Movement	756-767
Assoc. Prof. Dr. İsmail EFE	Atatürk Idea Of The Republic That Gave The Turkish Nation The Right To Sovereignty	768-788
Assist. Prof. Dr. Dursun ÇELİK Yasemin EYCEYURT	Mandatory Religious Courses Within The Scope Of Freedom Of Religion And Conscience	789-810
Assist. Prof. Dr. Fuat İNCE	Overview Of The Concept Of Informed Consent In Medical Interventions	811-818
Assist. Prof. Dr. Fuat İNCE	The Nobel Prizes In Physiology Or Medicine From The Perspective Of History Of Medicine And, The Last Five Years (2020-2024)	819-828
Gentrit SMAKAJ	Macedonia Before The Second Constitutional Monarchy: Events And Developments	829-830
Assist. Prof. Dr. Hasbi KIZILHAN	Kinematical Analysis of Slider Crank Mechanism by Using Geogebra	831-843

TIP TARİHİ AÇISINDAN NOBEL FİZYOLOJİ VEYA TIP ÖDÜLLERİ VE SON BEŞ YIL (2020-2024)

Asst. Prof. Dr. Fuat İNCE
Suleyman Demirel University, Faculty of Medicine, Department of History of Medicine and Ethics
ORCID ID: 0000-0002-2887-7512

ÖZET

Nobel Fizyoloji veya Tıp ödülleri İsveç'teki Karolinska Enstitüsü tarafından yıllık olarak fizyoloji veya tıp alanında çeşitli konularda ödüle layık görülen çalışmalara verilir. Kimya, fizik, edebiyat ve barış alanlarıyla birlikte 1901 yılından itibaren verilen beş alandan birisidir. Ödül sahiplerine bir Nobel madalyası, bir diploma ve para mükâfatı verilmektedir. Dünyada yaygın olarak sadece Nobel Tıp Ödülü olarak bilinmektedir. Bu alandaki ilk ödül Alman bilim insanı Emil Adolf von Behring'e verilmiştir. Birinci Dünya Savaşı ile İkinci Dünya Savaşı yıllarına denk gelen toplam yedi yılda ise ödül verilmemiştir. 1921 ve 1925 yıllarında da ödül verilmediğinden bu zaman kadar ödül verilmeyen yıl sayısı dokuzdur. Bu çalışmada, gerek daha önce Nobel Ödülleri ile ilgili yapılan çalışmalarda önceki yılların incelenmiş olması gerekse de Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi olarak ilan edilen Covid-19 süreci dikkate alındığı için 2020 yılından günümüze geçen sürede verilen Nobel Fizyoloji veya Tıp Ödülleri ele alınmıştır. 2020 yılında ödülün sahibi olan Harvey J. Alter, Michael Houghton ve Charles M. Rice, hepatit C virüsünün keşfine yaptıkları katkılardan dolayı bu ödülü kazandılar. 2021 yılında ise bu ödülün sahipleri David Julius ve Ardem Patapoutian oldu. Onlar sıcaklık ve dokunma reseptörlerini keşiflerinden dolayı ödüle layık görüldüler. 2022 yılındaysa bu ödülü Svante Pääbo, soyu tükenmiş homininlerin genomları ve insan evrimi hakkındaki keşiflerinden dolayı kazandı. Bu ödülün 2023 yılındaki sahipleri Katalin Karikó ve Drew Weissman oldu. Onlar COVID-19'a karşı etkili mRNA aşılarının geliştirilmesine imkân veren çalışmalarından dolayı ödüle layık görüldüler. Victor Ambros ve Gary Ruvkun ise 2024 yılında verilen ödülün sahibi oldular. Araştırmacılar mikroRNA'nın keşfine ve mikroRNA'nın gen düzenlenmesindeki rolünün anlaşılmasına yaptıkları katkılardan dolayı bu ödülü kazandılar. Nobel ödülleri kendi alanlanlarında dünyanın en prestijli ödülleri olaral kabul görmektedir. Bu nedenle özellikle son dönemlerde verilen ödüller başta olmak üzere ödüllerin ele alınmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Nobel, fizyoloji, tıp, ödül

THE NOBEL PRIZES IN PHYSIOLOGY OR MEDICINE FROM THE PERSPECTIVE OF HISTORY OF MEDICINE AND, THE LAST FIVE YEARS (2020-2024)

ABSTRACT

The Nobel Prize in Physiology or Medicine is awarded annually by the Karolinska Institute in Sweden for outstanding work on various topics in physiology or medicine. Together with chemistry, physics, literature and peace, it is one of five prizes awarded since 1901. The laureates receive a Nobel medal, a diploma and a cash prize. It is widely known in the world only as the Nobel Prize in Medicine. The first prize in this field was awarded to German scientist Emil Adolf von Behring. No prize was awarded in a total of seven years coinciding with the First World War and the Second World War. Since 1921 and 1925 were also not awarded, the number of years in which no prize has been awarded so far is nine. In this work, the Nobel Prizes in Physiology or Medicine awarded in the period from 2020 to the present day have been discussed, both because previous years have been examined in previous studies on Nobel Prizes and because the Covid-19 process declared as a pandemic by the World Health Organisation has been taken into consideration. In 2020, Harvey J. Alter, Michael Houghton and Charles M. Rice were honoured for their contributions to the discovery of the hepatitis C virus. In 2021, the winners were David Julius and Ardem Patapoutian. They were honoured for their discovery of temperature and touch receptors. In 2022, Svante Pääbo won the award for his discoveries on the genomes of extinct hominins and human evolution. The recipients of this award in 2023 were Katalin Karikó and Drew Weissman. They were recognised for their work that enabled the development of effective mRNA vaccines against COVID-19. Victor Ambros and Gary Ruvkun were honoured with the 2024 award. The researchers won this prize for their contributions to the discovery of microRNA and the understanding of the role of microRNA in gene regulation. Nobel prizes are recognised as the world's most prestigious awards in their respective fields. For this reason, it is thought that it will be useful to discuss the awards, especially the recent awards.

Keywords: Nobel, physiology, medicine, prize

1.GİRİŞ

İsmi patlayıcılarla ve "ölüm tüccarı" olarak anılan Alfred Bernhard Nobel tarihte sadece bu kötü unvanla anılmak istemediği için Nobel Ödülü'nü oluşturmayı ve geriye insani bir miras bırakmayı istemişti. 63 yaşındayken hayatını kaybeden Nobel, servetini adına verilecek ödülleri karşılamak amacıyla güvence altına almayı tercih etmişti. 27 Kasım 1895'te yazdığı vasiyetinde servetinin bir milyon kronunu yeğenleri ve eski aşkı Sofie Hess arasında paylatırdı. Bu paylaşımdan sonra 31 milyon 225 bin kron daha kalmıştı. Onun da her yıl insanlığa hizmet sunanlara verilmesini istemişti. Ödüller; kimya, fizik, fizyoloji veya tıp, edebiyat ve barışa hizmet olmak üzere beş alanda verilecekti (Britannica 2024a; Kürüm 2023; The Nobel Prize 2024a).

Şekil 1. Alfred Nobel (Britannica 2024a)

1900 yılında İsveç Hükümeti tarafından Nobel Vakfı'nın kurulmasının ardından ödüller verilmeye başlanır. Ödüllerin takdim tarihi olarak Nobel'in ölümü tarihi olan 10 Aralık seçilir ve İsveç Kralı tarafından Stockholm Konser Salonu'nda düzenlenen büyük bir törenle sahiplerine verilir (The Nobel Prize 2024b). 1968 yılında 300. yılını kutlayan İsveç Merkez Bankası "Sveriges Riksbank" Nobel'in onuruna "ekonomi" ödülü vermek ister. Bunun için de Nobel Vakfı'na yüklü bir bağışta bulunur. Nobel'in büyük yeğeni Peter Nobel 2001 yılında bunun Nobel'in vasiyetinde yazmadığı için diğer ödüllerden ayrılmasını ister. Bu nedenle "Alfred Nobel'in Anısına Ekonomi Bilimleri Alanında İsveç Merkez Bankası Ödülünün" gerçekten de bir "Nobel Ödülü" olup olmadığı halen tartışılmaktadır (Kürüm 2023).

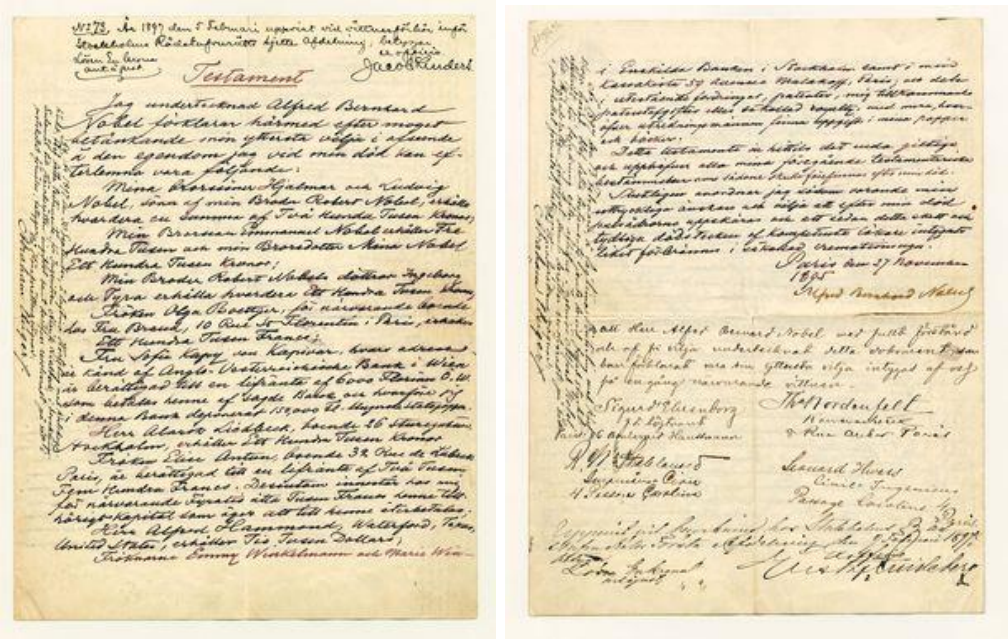
Şekil 2. Nobel Ödülleri Töreni (The Nobel Prize 2024b).

Nobel Fizyoloji veya Tıp ödülleri İsveç'teki Karolinska Enstitüsü (Karolinska Institutet) tarafından yıllık olarak fizyoloji veya tıp alanında çeşitli konularda ödüle layık görülen çalışmalara verilir. Alfred Nobel, bu ödülün Karolinska Enstitüsü tarafından verilmesini vasiyetinde bilhassa belirtmişti. Karolinska Enstitüsü, 1810 yılından bu yana tıp eğitimi veren ve tıp araştırmaları yapan alandaki dünyanın önde gelen üniversitelerinden birisidir. Bu enstitüde oluşturulan bir asamble her yıl verilecek ödülleri belirlemektedir (Karolinska Instutet, 2024).

Yukarıda da belirtildiği üzere fizyoloji veya tıp; kimya, fizik, edebiyat ve barış alanlarıyla birlikte 1901 yılından itibaren verilen beş alandan birisidir. Ödül sahiplerine bir Nobel madalyası, bir diploma ve para mükâfatı verilmektedir. Dünyada yaygın olarak sadece Nobel Tıp Ödülü olarak bilinmektedir (Kürüm 2023). Bu alandaki ilk ödül Alman bilim insanı Emil Adolf von Behring'e verilmiştir. Birinci Dünya Savaşı ile İkinci Dünya Savaşı yıllarına denk gelen toplam yedi yılda ise ödül verilmemiştir. 1921 ve 1925 yıllarında da ödül verilmediğinden bu zaman kadar ödül verilmeyen yıl sayısı dokuzdur (Britannica 2024b).

Şekil 3. Nobel'in Vasiyetnamesi ((Britannica 2024a)

1901'den bu zamana kadar verilen 115 fizyoloji veya tıp ödülünden 40'ında bir kişi ödülü sahibi olmuşken, 36 ödülü iki kişi ve 39 ödülü de üç kişi paylaşmıştır. 2024 yılı itibarıyla toplamda 229 kişi bu ödülü almaya hak kazanmıştır. Henüz 31 yaşındayken 1923 yılında bu ödüle layık görülen Frederick G. Banting ödülü alan en genç isim olarak tarihe geçmiştir. Ödülü alan en yaşlı kişi olan Peyton Rous, 1966 yılında 87 yaşındayken "Nobel Fizyoloji veya Tıp Ödülünü" almıştır. 229 ödül sahibinden sadece 13'ü kadındır. 1947 yılında ödüle layık görülen Gerty Cori ödülü kazanan ilk kadındır. 1983 yılı ödülünün sahibi olan Barabara McClintock ise ödülü bir isimli, yani sadece kendi yaptığı çalışmayla alan tek kadındır. (The Nobel Prize 2024c).

Bu çalışmada, gerek daha önce Nobel Ödülleri ile ilgili yapılan çalışmalarda önceki yılların incelenmiş olması gerekse de Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi olarak ilan edilen Covid-19 süreci dikkate alındığı için 2020 yılından günümüze geçen sürede verilen Nobel Fizyoloji veya Tıp Ödülleri ele alınmıştır.

2.SON BEŞ YILIN NOBEL FİZYOLOJİ VEYA TIP ÖDÜLLERİ

2020 Yılı Nobel Fizyoloji veya Tıp Ödülü

2020 yılında ödülün sahibi olan Harvey J. Alter, Michael Houghton ve Charles M. Rice, "hepatit C virüsünün keşfine yaptıkları katkılardan" dolayı bu ödülü kazandılar (Ocak 2020). Hepatit A ve B virüslerinin keşfi hepatit hastalığıylamücadelede çok önrmliydi. Ancak kan yoluyla bulaşan hepatit vakalarının anlaşılmasında ve açıklanmasında sıkıntılar yaşanıyordu.

2020 yılının ödülüne konu olan Hepatit C virüsünün keşfi açıklanamayan kronik hepatit vakalarının nedenini ortaya çıkardı.Ardından da milyonlarca insanın hayatının kurtulmasına vesile olan kan tahlilleri ile yeni ilaçların geliştirilmesinin önünü açtı (The Nobel Prize 2020; Çelik Sezer 2020).

Ödül sahipleri yaptıkları kapsamlı çalışmaların sonucunda Flavivirus ailesine mensup yeni bir RNA virüsünden elde edildiği gösterilen virüsü keşfettiler ve onu "Hepatit C virüsü" olarak adlandırdılar. Bu virüse karşı kronik hepatit hastalarında antikor üretildiğinin tespit edilmesi hastalık etmeninin bu virus olduğunu güçlendirdi. Artık bu hastalığın tedavisinin mümkün olması Hepatit C virüsünün tüm dünyada yok edilmesi yönündeki ümitleri artırmıştır (The Nobel Prize 2020; Çelik Sezer 2020).

2021 Yılı Nobel Fizyoloji veya Tıp Ödülü

2021 yılında ise bu ödülün sahipleri David Julius ve Ardem Patapoutian oldu. Onlar "sıcaklık ve dokunma reseptörlerini keşiflerinden" dolayı ödüle layık görüldüler (Ocak 2021a). Julius ve arkadaşları, TRPV1 iyon kanalının sadece ısıya tepki vererek açılıp kapandığını ve böylece sinir hücrelerinde elektrik sinyallerinin ortaya çıkmasını sağladığını gösterdiler. Patapoutian ve arkadaşları ise basınca tepki vererek açılıp kapanan iyon kanallarının, dokunma hissinin yanı sıra vücudun kendi konumunu ve hareketlerini algılamasını da sağladığını tespit ettiler (The Nobel Prize 2021; Ocak 2021b).

Ödül sahiplerinin yaptıkları araştırmalarla TRP ve Piezo iyon kanalları keşfedilmiştir. Sinir sintallerinin sıcak, soğuk ve basınç tarafından nasıl tetiklendiği daha iyi anlaşılmıştır. Bu ayede elde edilen bilgilerden kronik ağrıların yanısıra pek çok hastalığın tedavisinde yararlanılmaya başlanmıştır (The Nobel Prize 2021; Ocak 2021b).

2022 Yılı Nobel Fizyoloji veya Tıp Ödülü

2022 yılındaysa bu ödülü Svante Pääbo, "soyu tükenmiş homininlerin genomları ve insan evrimi hakkındaki keşiflerinden" dolayı kazandı. Pääbo ve ekibinin yürüttüğü çalışmalar sayesinde "40 bin yıl öncesine ait kemik kalıntılarından DNA elde etmek ve analiz etmek" mümkün hale geldi. Bu sayede "Neanderthal genomu" ile "Denisova insanın" ortaya çıkarılması sağlandı (The Nobel Prize 2022a; Bilimma 2022).

Svante Pääbo ve ekibinin yaptığı çalışmalarla ilgili olarak asamblenin açıklamasında; "Yaşayan tüm insanları soyu tükenmiş hominidlerden ayıran genetik farklılıkları ortaya çıkararak, buluşları biz insanları bu kadar eşsiz kılan şeyin keşfedilmesi için temel oluşturdu" sözlerine yer verildi (The Nobel Prize 2022b; Euronews2022).

2023 Yılı Nobel Fizyoloji veya Tıp Ödülü

Bu ödülün 2023 yılındaki sahipleri Katalin Karikó ve Drew Weissman oldu. Onlar "COVID-19'a karşı etkili mRNA aşılarının geliştirilmesine imkân veren çalışmalarından" dolayı ödüle layık görüldüler. Ödül sahipleri doğal olarak hücerede üretilen Messenger Ribonükleik Asit (mRNA) ile laboratuvar ortamında üretilen mRNA'nın birbirinden farklı olduğunu tespit ettiler. Laboratuvarlarda elde edilen mRNA'nın bazlarında kimyasal değişiklikler bulunamamışken doğal mRNA'nın bazlarında kimyasal değişiklik vardı (The Nobel Prize 2023; Nobelyum 2023).

Ödül sahipleri "kimyası değiştirilmiş mRNA'ların protein üretimini artırdığını" tespit ettiler. Bu sayede de mRNA aşılarının geliştirilmesinin önü açılmış oldu. mRNA teknolojisinin kullanıldığı aşı geliştirme ve üretme çalışmaları 2010'lardan itibaren hız kazanmaya başladı (Ocak 2023). 31 Aralık 2019 tarihinde Çin'deki Wuhan kentinde etiyolojisi bilinmeyen pnömoni vakaları rapor edilmeye başladı. 7 Ocak 2020'den itibaren ise bu vakaların daha önce insanda görülmeyen yeni bir taçlı virus (coronavirus-koronavirüs) nedeniyle olduğu anlaşılmıştır. Virüs "SARS CoV2" olarak adlandırılmışken, hastalık ise "2019nCoV" veya yaygın haliyle "COVID-19" olarak adlandırılmıştır (İnce, Evcil 2020). Pandeminin başlamasıyla "Pfizer-BioNTech" ve "Moderna" tarafından geliştirilen aşılarda mRNA teknolojisi kullanıldı (Ocak 2023).

2024 Yılı Nobel Fizyoloji veya Tıp Ödülü

Victor Ambros ve Gary Ruvkun ise 2024 yılında verilen ödülün sahibi oldular. Araştırmacılar "mikroRNA'nın keşfine ve mikroRNA'nın gen düzenlenmesindeki rolünün anlaşılmasına yaptıkları katkılardan" dolayı bu ödülü kazandılar. Ambros ve Ruykun "genlerin düzenlenmesine ilişkin, daha önce bilinmeyen bir RNA türü olan mikroRNA tarafından gerçekleştirilen yeni bir mekanizmayı" keşfettiler (The Nobel Prize 2024d; Çelik sezer, Ocak, Yetiş 2024) Bilim insanları "mikroRNA'ları ve bunların genlerin farklı dokularda farklı şekilde

ifade edilmesi üzerinde nasıl kontrol sağladığını" ilk keşfedenler oldu (BBC News 2024). MikroRNA'nın çığır açıcı keşfi ile "mikroRNA temelli düzenleme mekanizması, gen etkinliğinin düzenlenmesine ilişkin resme yeni bir boyut eklemiş" oldu (Çelik Sezer, Ocak, Yetiş 2024).

3.SONUÇ

Nobel ödülleri kendi alanlarında dünyanın en prestijli ödülleri olaral kabul görmektedir. Bu nedenle özellikle son dönemlerde verilen ödüller başta olmak üzere ödüllerin ele alınmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Ödüller sadece konuları bakımından değil ödülü alan kişilerin biyografileri ve daha önce yapmış oldukşarı çalışmalar bakımından da dikkat çekmektedir. Yine ödül alan kişilerin çalıştıkları ünivesriteler veya kurumlar ile kuruluşlar çalışma esas ve usulleri bakımından benzerlerine örnek teşkil etmektedirler.

Nobel ödüllerini alan kişiler sadece kendileri veya kururmları için değil ulusları için de gurur kaynağı olmaktadırlar. Nobel ödülüne sahip olanların mezun oldukları üniversiteler ve diğer eğitim kurumları bu durumu ön plana çıkarmaktadırlar.

Ödül sahibi çalışmaların sonraki yıllarda tıp alanında yaşanan gelişmelerin tetikleyicisi olmaları gerçekten de ödüllerin insanlığa hizmet gayesini en açık şekilde yerine getirmektedirler. Son yıllarda bunun belki de en somut örneği COVID-19 pandemisi döneminde geliştiirlen aşılar olmuştur.

Nobel ödüllerine konu olan çalışmaların ve bu ödülleri alan bilim insanlarının tıp ve sağlık bilimleri alanlarında eğitim alan öğrencilere tanıtılmasının ve öğretilmesinin onların kendilerini mesleki anlamda geliştirirken yol gösterici olacağı, ödül sahiplerinin de iyi birer rol model olarak bu safhalarda örnek alınabilecekleri değerlendirilmeketedir.

4.KAYNAKLAR

BBC News. (2024). *Nobel Tıp Ödülü: mikroRNA çalışmaları için iki bilim insanına verildi.* 13 Aralık 2024 tarihinde https://www.bbc.com/turkce/articles/cn0ey7nkx00o adresinden erişildi.

Bilimma. (2022). *2022 Nobel Fizyoloji veya Tıp Ödülü Kazananı Svante Pääbo!.* 13 Aralık 2024 tarihinde, https://www.bilimma.com/haberler/2022-nobel-fizyoloji-veya-tip-odulu-kazanani-svante-paabo adresinden erişildi.

Britannica. (2024b). Winners of the Nobel Prize for Physiology or Medicine. 11Aralık 2024 tarihinde, https://www.britannica.com/science/Winners-of-the-Nobel-Prize-for-Physiology-or-Medicine-1856944 adresinden erişildi.

Çelik Sezer, İ., (2020). *Nobel Fizyoloji veya Tıp Ödülü.* 12 Aralık 2024 tarihinde, https://bilimteknik.tubitak.gov.tr/system/files/makale/nobel.pdfadresinden erişildi.

Çelik Sezer, İ., Ocak, M.E.,Yetiş, H. (2024). *2024 Nobel Fizyoloji veya Tıp Ödülü, Nobel Fizik Ödülü, Nobel Kimya Ödülü Açıklandı!.* 13 Aralık 2024 tarihinde, https://bilimteknik.tubitak.gov.tr/makale/2024-nobel-fizyoloji-veya-tip-odulu-nobel-fizik-odulu-nobel-kimya-odulu-aciklandi adresinden erişildi.

Euronews. (2022). *2022 Nobel Tıp Ödülü'nü İsveçli bilim insanı Svante Paabo kazandı.* 13 Aralık 2024 tarihinde, https://tr.euronews.com/2022/10/03/2022-nobel-tip-odulunu-isvecli-bilim-insani-svante-paabo-kazandi adresinden erişildi.

İnce, F., Evcil, F.Y. (2020). Covid-19'un Türkiye'deki İlk Üç Haftası. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi.* 11(2):236-41. https://doi.org/10.22312/sdusbed.719168

Karolinska Instutet. (2024). *Facts about Karolinska Institutet.* 11 Aralık 2024 tarihinde, https://ki.se/en/about-ki/karolinska-institutet-in-brief adresinden erişildi.

Kürüm, A.T., (2023). *Nobel Tıp veya Fizyoloji Ödülü Kazananları (1901-2022) Yaşamları ve Katkıları.* İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.

Nobelyum. (2023). *2023 Nobel Fizyoloji ve Tıp Ödülü - mRNA (Messenger Ribonükleik Asit) Aşılarının Devrimi*. 13 Aralık 2024 tarihinde https://www.nobelyum.com/guncel-gelismeler/2023-nobel-fizyoloji-ve-tip-odulu-mrna-messenger-ribonukleik-asit-asilarinin-devrimi adresinden erişildi.

Ocak, M.,E. (2020). Nobel Fizyoloji veya Tıp Ödülü Hepatit C Virüsünü Keşfedenlere Verildi. 12 Aralık 2024 tarihinde, https://bilimgenc.tubitak.gov.tr/nobel-fizyoloji-veya-tip-odulu-2020 adresinden erişildi.

Ocak, M.,E. (2021a). *2021 Nobel Fizyoloji veya Tıp Ödülü Açıklandı.* 12 Aralık 2024 tarihinde, https://bilimgenc.tubitak.gov.tr/makale/2021-nobel-fizyoloji-veya-tip-odulu-aciklandi adresinden erişildi.

Ocak, M.,E. (2021b). *2021 Nobel Bilim Ödülleri-Nobel Fizyoloji veya Tıp Ödülü.* 12 Aralık 2024 tarihinde, https://e-dergi.tubitak.gov.tr/edergi/yazi.pdf;jsessionid=WdPj5WTUw83++V6p1IC0ijTu?dergiKodu=4&cilt=55&sayi=1113&sayfa=70&yaziid=45951 adresinden erişildi.

Ocak, M.,E. (2023). *2023 Nobel Fizyoloji veya Tıp Ödülü mRNA Aşılarının Yolunu Açan Bilim İnsanlarına Verildi.* 13 Aralık 2024 tarihinde, https://bilimgenc.tubitak.gov.tr/makale/2023-nobel-fizyoloji-veya-tip-odulu-mrna-asilarinin-yolunu-acan-bilim-insanlarina-verildi adresinden erişildi.

Ocak, M.,E. (2023). *2023 Nobel Fizyoloji veya Tıp Ödülü mRNA Aşılarının Yolunu Açan Bilim İnsanlarına Verildi.* 13 Aralık 2024 tarihinde, https://bilimgenc.tubitak.gov.tr/makale/2023-nobel-fizyoloji-veya-tip-odulu-mrna-asilarinin-yolunu-acan-bilim-insanlarina-verildi adresinden erişildi.

The Nobel Prize. (2020). *The Nobel Prize in Physiology or Medicine* 2020. 12 Aralık 2024 tarihinde, https://www.nobelprize.org/prizes/medicine/2020/summary/ adresinden erişildi.

The Nobel Prize. (2021). *The Nobel Prize in Physiology or Medicine* 2021. 12 Aralık 2024 tarihinde, https://www.nobelprize.org/prizes/medicine/2021/summary/ adresinden erişildi.

The Nobel Prize. (2022a). *The Nobel Prize in Physiology or Medicine 2022*. 13 Aralık 2024 tarihinde, https://www.nobelprize.org/prizes/medicine/2022/summary/ adresinden erişildi.

The Nobel Prize. (2022b). *Prize announcement.* 13 Aralık 2024 tarihinde, https://www.nobelprize.org/prizes/medicine/2022/prize-announcement/ adresinden erişildi.

The Nobel Prize. (2023). The Nobel Prize in Physiology or Medicine 2023. 13 Aralık 2024 tarihinde, https://www.nobelprize.org/prizes/medicine/2023/summary/ adresinden erişildi.

The Nobel Prize. (2024a). *Alfred Nobel's life.* 11 Aralık 2024 tarihinde, https://www.nobelprize.org/alfred-nobel/biographical-information/ adresinden erişildi.

The Nobel Prize. (2024b). *Nobel Prize Award Ceremonies.* 11 Aralık 2024 tarihinde, https://www.nobelprize.org/nobel-prize-award-ceremonies/ adresinden erişildi.

The Nobel Prize. (2024c). *Facts on the Nobel Prize in Physiology or Medicine.* 11 Aralık 2024 tarihinde, https://www.nobelprize.org/prizes/facts/facts-on-the-nobel-prize-in-physiology-or-medicine/ adresinden erişildi.

The Nobel Prize. (2024d). *The Nobel Prize in Physiology or Medicine 2024*. 13 Aralık 2024 tarihinde, https://www.nobelprize.org/prizes/medicine/2024/summary/ adresinden erişildi.